

Değişmez Cumhuriyet kuşağı

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Belki daha farklı bir bağlamda ele alınırdı ama hangi değişimin 'doğru' hangisinin 'yanlış' olduğu sorusuna, Türkiye'de, 1970'lerde de, üstelik daha felsefi ve zihinsel bir çerçeve içinde kalınarak, yanıt aranırdı. O tarihlerin çok

yaygın olan kavramlarıyla söylemek gerekirse, örneğin sonradan daha muhafazakâr düşünceleri savunmaya başlamış kişinin, daha ilerlemeci görüşleri savunana oranla farkının ne olduğu üstünde düşünülürdü. Durum, 'tarihin doğru yanında bulunmak' kavramına bağlanırdı. Tarihin ilerlemeci yönünde bir arayışa katılmak olumlu, öteki olumsuz sayılırdı.

Aradan geçen yıllarda terminoloji değişti. Buna mukabil, Amerika'nın 1968 kuşağı başkanı Clinton, gençlik yıllarındaki davranışlarını ters karşılayan muhafazakâr toplumun önünde kendisini savunurken 'tarihin doğru yanında yer alıyordum' dedi. Clinton'ın 'bu yaklaşımını geliştirirken zihninin arkasında tuttuğu kavram belki 'siyaseten doğruluk'tu, yani 1990'ların ürettiği bir

kavramdı ama gene o da 1970'ler Türkiye'sindeki bir yargıyla bütünleşebiliyordu. İlginç olan da buydu.

Bu oluşumun bir örneğinin Türkiye'de gerçekleşmemesini 1968 kuşağının bugün siyasal etkinlik noktasında bulunmamasına bağlamak yanlış olmaz. Bu belki çok 'deterministik' bir yaklaşımdır, o nedenle de bir hayli kabadır. Fakat arkasında bir sosyolojik gerçek barındırır ve daha fazlası da vardır. Dikkat edilirse Türkiye'yi 1925 kuşağı yönetmektedir. Meclis'in yaş ortalaması Türkiye toplumunun demografik gerçeğini yansıtmamaktadır. Bu kadar genç bir toplum, yaş ortalaması çok daha yukarıda olan bir kesim tarafından yönetilmektedir. Sonuç: Bu bir rastlantı değildir. Çünkü, her kuşağı bir on yıllık belirleyen o meşhur ayrımla söylemek gerekirse, 1940'ların sonuna doğru dünyaya gelmiş olan iki siyasal lider Çiller ve Yılmaz, bütün çabalarına ve elde ettikleri olanağa rağmen siyasette kendi kuşaklarını da o kuşağın ağırlığını da oluşturamamıştır. İkincisi, 1930'ların sonunda doğmuş olanlar neredeyse siyasetten bütünüyle silinmiştir: örneğin Baykal. Bugün kırk yaşını bulmuş olan 1950 kuşağı ise Türkiye'de siyasal alanda hemen hemen hiç yoktur. Bütün bunlar bir şeyin göstergesi sayılmamalı mıdır?

Kuşkusuz öyle! Çünkü, bu kuşakların çok önemli bir bölümü askeri darbelerle budanmıştır. 1940'lı kuşak da 1950'li kuşak da sonu darağaçlarında biten bir trajedi yaşamıştır ama bu kadar bile değildir: Siyaset, Türkiye'de, 1970'ten bu yana devletin kendisini koruma refleksinin bir sonucu olarak sürekli bir biçimde içine kapanmıştır. Bu, aslında belli bir zihniyetin, diyelim 1925, yani Cumhuriyet'in ilk kuşağının, kendisini ülkenin sahibi olarak görüp, ardından gelen kuşaklarla yeterince uzlaşmamasının bir sonucuymuş gibi duruyor. Cumhuriyet zihniyetinin bizatihi kendisinin değişime kapalı olmasının, çok muhafazakâr olmasının bir sonucu bu durum; hatta kendisine, oluşturduğu sisteme ve onun sonuçlarına güvenemediğini gösteriyor. Cumhuriyet zihniyeti, kadrolarını çok dikkatli bir biçimde hazırlamış ve gerçekten kendisini ona emanet etmiştir. O kadar ki, o ilk kuşak ardından gelenlere, çok daha iyi yetişmiş olmalarına karşın, hayat hakkı tanımamış, onları devletten uzak tutmuştur. Siyaset yapanlara da ancak sağda bulunmaları şartıyla izin verilmiştir.

Şimdi, Anayasa, o kuşağı görev başında tutmak için değiştirilmek isteniyor. Bu, bir anlamda tarihi durdurmayı, o olmasa da dondurmaya istemek değil midir?